

فهرست

دین و زندگی دهم

درس نامه	تست	درس
۸	۱۶	درس اول هدف آفرینش
۲۱	۲۹	درس دوم پر پرواز
۳۷	۴۳	درس سوم پنجره‌ای به روشنایی
۵۰	۵۸	درس چهارم آینده روشن
۶۷	۷۲	درس پنجم منزلگاه بعد
۷۸	۸۳	درس ششم واقعه بزرگ
۸۹	۹۶	درس هفتم فرجام کار
۱۰۳	۱۱۰	درس هشتم آهنگ سفر
۱۱۵	۱۲۱	درس نهم دوستی با خدا
۱۲۸	۱۳۵	درس دهم یاری از نماز و روزه
۱۴۲	۱۴۶	درس یازدهم فضیلت آراستگی
۱۵۰	۱۵۴	درس دوازدهم زیبایی پوشیدگی
دین و زندگی یازدهم		
		بخش اول تفکر و اندیشه
	۱۶۰	درس اول هدایت الهی
	۱۶۲	درس دوم تداوم هدایت
	۱۷۴	درس سوم معجزه جاویدان
	۱۹۰	درس چهارم مسئولیت‌های پیامبر ﷺ
	۲۰۲	درس پنجم امامت، تداوم رسالت
	۲۱۹	درس ششم پیشوایان اسوه
	۲۳۶	درس هفتم وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان، پس از رسول خدا ﷺ
	۲۴۸	کنکور سراسری ۹۸
	۲۵۳	پاسخ‌نامه کلیدی

درس نامه	تست	درس
۲۵۹	۲۶۴	درس هشتم احیای ارزش‌های راستین
۲۷۰	۲۷۹	درس نهم عصر غیبت
۲۸۷	۲۹۴	درس دهم مرجعیت و ولایت فقیه
۳۰۱		بخش دوم در مسیر
۳۰۲	۳۰۸	درس یازدهم عزت نفس
۳۱۳	۳۱۸	درس دوازدهم پیوند مقدس
دین و زندگی دوازدهم		
		بخش اول تفکر و اندیشه
	۳۲۵	درس اول هستی‌بخش
	۳۲۶	درس دوم یگانه بی‌همتا
	۳۳۸	درس سوم توحید و سبک زندگی
	۳۶۵	درس چهارم فقط برای تو
	۳۷۹	درس پنجم قدرت پرواز
	۳۹۵	درس ششم سنت‌های خداوند در زندگی
	۴۱۳	بخش دوم در مسیر
	۴۱۴	درس هفتم بازگشت
	۴۲۶	درس هشتم احکام الهی در زندگی امروز
	۴۳۹	درس نهم پایه‌های استوار
	۴۵۴	درس دهم تمدن جدید و مسئولیت ما
	۴۶۷	کنکور سراسری ۹۸
	۴۸۳	پاسخ‌نامه کلیدی

هدف کلی درک حقیقت توحید و شرک و آشنایی با برخی از مراتب آن

مفاهیم اصلی

توحید

شرک

خالقیت

مالکیت

ولایت

ربوبیت

تکفیریها

رابطه علیت در امور معنوی

سؤالات اصلی درس

«خدای من! مرا این عزت بس که بنده تو باشم و این افتخار بس که تو پروردگار منی، خدای من! تو همان گونه‌ای که من دوست دارم، پس مرا همان گونه قرار ده که تو دوست داری.» (امام علی علیه السلام)
مهم‌ترین اعتقاد دینی، «توحید و یکتاپرستی» است. اسلام، دین توحید و قرآن، کتاب توحید است. در اسلام بدون اعتقاد به توحید، هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد. توحید، سرلوحه دعوت همه پیامبران بوده است. خداوند در قرآن کریم اخلاق، احکام و همه اعمال فردی و اجتماعی مؤمنان را بر مدار توحید قرار داده است. توحید مانند روحی در پیکره معارف و احکام دین حضور دارد و به آن حیات و معنا می‌بخشد.

از این رو، شایسته است درباره ابعاد این اصل اساسی بیشتر بیندیشیم:

۱- حقیقت توحید چیست و مراتب آن کدامند؟

۲- مرز میان توحید و شرک چیست؟

۳- آیا درخواست از غیر خدا مساوی با شرک است؟

۱- توضیح

در درس اول، یک دلیل درباره نیاز جهان به آفریننده ارائه شد تا نیازمندی خود و جهان را به خالق که خود بی‌نیاز است بهتر درک کنیم. اکنون نوبت به این مسئله می‌رسد که یگانگی این خالق از جهات مختلف تبیین شود. عقیده توحید، مبنای‌ترین عقیده دینی است که سایر عقاید و معارف بر مبنای آن بنا شده است.

۲- پیام حدیث

امام علی علیه السلام در مناجات خویش با پروردگار، عزت و سربلندی خود را در بندگی خدا بیان نموده است و رب و پروردگاری خدا را افتخاری برای خویش می‌داند. سپس به این مسئله اشاره می‌کند که خداوند

از همه نظر کامل و محبوب بنده است و از خداوند درخواست می‌کند که او را به گونه‌ای قرار دهد که مورد پسند خداوند است.

۳- نکته ترکیبی

(درس ۳ و ۴ دوازدهم) با توجه به این که حضرت علی علیه السلام فرموده‌اند: «مرا این عزت بس که بنده تو باشم»، نهایت عزت در تحقق توحید عملی است که آیات: ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوهُ﴾ و ﴿إِنَّ أَعْبُدُونِي﴾ هذا صراط مستقیم بیانگر آن است.

هم‌چنین با توجه به این که ایشان فرموده‌اند: «این افتخار بس که تو پروردگار منی»، بالاترین افتخار در پذیرش توحید در ربوبیت است که آیات ﴿قُلْ اغْبِرْ لِلَّهِ ابْنِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾ و ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ﴾ بیانگر آن است.

توحید و برخی مراتب آن

مفهوم توحید

توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است؛ یعنی خدا بی‌همتاست و شریکی ندارد و این بیانگر اصل و حقیقت توحید است.

اثم توحید در زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان

- رسول خدا صلی الله علیه و آله از همان آغاز رسالت خود، از مشرکان می‌خواست با گفتن جمله «لا إله إلا الله» دست از شرک و بت‌پرستی بردارند و به خدای یگانه ایمان آورند. با گفتن این عبارت، تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد و در زمره برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد.
- بنابراین، جمله «لا إله إلا الله» فقط یک شعار نیست، بلکه پایبندی به آن، همه زندگی فرد مسلمان را در رابطه با خدا، خویشتن، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می‌دهد.
- توحید و یگانگی خداوند مراتبی دارد که به برخی از این مراتب می‌پردازیم.

۱- توضیح

توحید، اصلی‌ترین و اساسی‌ترین عقیدهٔ ما مسلمانان است. ایمان به خدای یگانه در برابر دوری از شرک و بت‌پرستی قرار دارد، یعنی به هر میزانی که فردی دچار شرک باشد، از توحید دور است. هر انسانی که کلمهٔ توحید یعنی جملهٔ «لا اله الا الله» را به زبان بیاورد، احکام و حقوق اسلامی برای وی به اجرا درمی‌آید و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌شود.

علاوه بر اصل توحید، بهتر است یک مفهوم دیگر را نیز در خصوص توحید بدانید و آن، **توحید ذاتی** است. منظور از توحید ذاتی آن است که خداوند در ذات خود یکتاست و مثل و مانندی ندارد و هر آیه‌ای که به این مفهوم اشاره نموده، بیانگر توحید ذاتی است.

۲- ارتباط با درس

آیات: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ و ﴿هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ بیانگر توحید و یگانگی خدا و توحید ذاتی است.

۳- کلیدواژه

توحید: به معنای اعتقاد به یگانگی، شریک‌نداشتن و بی‌همتایی خداوند است.

۴- نکتهٔ ترکیبی (۱)

(درس ۹.۹.دهم) جملهٔ «لا اله الا الله» که کلمهٔ توحید پایه و اساس بنای اسلام است، مرکب از یک «نه» و یک «آری» است: «نه» به هر چه غیر خدایی است یا تبری و بیزاری از باطل و پیروان او و «آری» به خدای یگانه یا تولی و دوستی با خدا و دوستان او.

۵- نکتهٔ ترکیبی (۲)

(درس ۸.۸.یازدهم) امام رضا علیه السلام به منظور «اقدام برای حفظ سخنان و سیرهٔ پیامبر» در راستای مرجعیت دینی خود و برای «معرفی خویش به عنوان امام برحق» در راستای مجاهده برای ولایت ظاهری حدیث سلسله‌الذهب (زنجیرهٔ طلایی) را بیان کرد. ایشان فرمودند: خداوند می‌فرماید: «کلمه لا اله الا الله حصنی فمن دخل حصنی امن من عذابی بشرروطها و انا من شروطها» مقصود امام از این حدیث این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام میسر می‌گردد.

۶- نکتهٔ ترکیبی (۳)

(درس ۱.دوازدهم) آیه: ﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ بیانگر توحید ذاتی است.

۱- توحید در خالقیت

مفهوم توحید در خالقیت

توحید در خالقیت عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است. موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد: «اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ، خُودَ آفَرِينْدَهٗ هَر چِیزِی اَسْت.»

۱- توضیح

اولین مرتبهٔ توحید در عقیده و نظر، مربوط به یگانگی خداوند در کار آفرینش و پدیدآوردن موجودات است. از لوازم توحید در خالقیت، کمال خداوند و عدم نقص و بی‌نیازی اوست.

۲- ارتباط با درس

آیه: ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ و تمامی آیاتی که به خلق و آفرینش جهان توسط خدا اشاره می‌کند، بیانگر توحید در خالقیت است.

۳- کلیدواژه

توحید در خالقیت: درک و شناختن این‌که خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است. همهٔ موجودات از او و مخلوق او هستند (از او بی موجودات) و در آفرینش شریک و همتایی ندارد.

۴- نکتهٔ ترکیبی (۱)

(درس ۱.دوازدهم) به جهت آن‌که خالق جهان به هیچ کس نیازمند نیست، خداوند غنی خوانده شده که همهٔ کمالات را داراست: ﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾

۵- نکتهٔ ترکیبی (۲)

آیاتی که بیانگر توحید در خالقیت هستند، عبارت‌اند از: (درس ۱.۱.دهم) آیات: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِنَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ و ﴿مَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ به توحید در خالقیت اشاره دارد.

(درس ۴.۴.دهم) آیه: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَتَّكُمْ آلِينَا لَا تَرْجِعُونَ﴾ بیانگر توحید در خالقیت است.

(درس ۱۲.۱۲.یازدهم) آیه: ﴿وَمِنَ آيَاتِهِ أَنْ يَخْلُقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا﴾ بیانگر توحید در خالقیت است.

(درس ۱.دوازدهم) آیه: ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ بیانگر نیازمندی موجودات به خدا در مرحلهٔ پیدایش یا همان خالقیت است.

۶- نکتهٔ ترکیبی (۳)

(درس ۵.دوازدهم) خالقیت خداوند، مظهري از قضای الهی است.

سورة زمر، آیه ۶۲

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ
خدا آفرینندهٔ هر چیزی است.
توحید در خالقیت

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ:
خداوند، تنها مبدأ و هستی‌بخش جهان

۱- **الله خالق كل شیء:** خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است و همهٔ موجودات، مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد: هستی‌بخشی انحصاری جهان توسط خدا.

۲- **نکتهٔ ترکیبی:** (درس ۱.دوازدهم) بیت: «ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما / تو وجود مطلق، فانی نما» با این آیه ارتباط دارد و هر دو بیانگر هستی‌بخشی خداوند به مخلوقات یا توحید در خالقیت است.

۲- توحید در مالکیت

مفهوم توحید در مالکیت

• خداوند، تنها مالک جهان است: ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾

استدلال مربوط به علت مالکیت خداوند

• از آن جا که خداوند تنها خالق جهان است؛ پس تنها مالک آن نیز هست، زیرا هر کس که چیزی را پدید می‌آورد، مالک آن است.

۱- توضیح

هر کس به طور طبیعی و فطری این ادراک را دارد که اگر چیزی را ساخت، مال خودش است. این موضوع دربارهٔ خداوند به نحو کامل مصداق دارد، زیرا خداوند سازندهٔ حقیقی جهان است. بنابراین خدا مالک و صاحب‌اختیار آن است.

مالکیت انسان در برابر مالکیت خداوند، اعتباری است و در طول مالکیت خداوند است، یعنی انسان در برابر خداوند، هیچ مالکیتی ندارد. زیرا هر چه دارد از خداست، نه از خودش، یعنی مالک اصلی و حقیقی خداست؛ زیرا خداوند علت حقیقی و آفرینندهٔ جهان است.

۲- کلیدواژه

توحید در مالکیت: درک و شناختن این که خداوند تنها مالک جهان است و در مالکیت خود شریکی ندارد.

۳- رابطهٔ علت و معلولی

از کلمهٔ «از آن جا که» می‌فهمیم: خلق و پدید آوردن جهان توسط خدا؛ علت و مالکیت انحصاری جهان برای خدا؛ معلول و نتیجهٔ آن است. به عبارت دیگر، توحید در خالقیت، علت توحید در مالکیت است.

۴- نکتهٔ ترکیبی

آیاتی که بیانگر توحید در مالکیت هستند، عبارت‌اند از:
(درس ۹، یازدهم) آیهٔ ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾ با کلمهٔ «عبادی» بیانگر مالکیت خدا است.
(درس ۱۱، یازدهم) ﴿فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا﴾ به مالکیت عزت اشاره دارد.
(درس ۷، دوازدهم) آیهٔ ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ...﴾ با کلمهٔ «عبادی» بیانگر مالکیت خدا بر بندگانش است.

سورهٔ آل عمران، آیهٔ ۱۰۹

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
آن چه در آسمان‌ها و آن چه زمین است، از آنِ خداست.

توحید در مالکیت

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
مالکیت انحصاری خدا بر همهٔ عالم

۱- و لله ما فی السماوات و ما فی الارض: خداوند، تنها مالک نظام آفرینش است و در مالکیت خود شریک و همتایی ندارد.
۲- رابطهٔ علت و معلولی: علت این عبارت قرآنی یعنی توحید در مالکیت، توحید در خالقیت یعنی آیهٔ ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ است.

۳- توحید در ولایت

مفهوم توحید در ولایت

• هر کس مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، اما دیگران بدون اجازهٔ وی نمی‌توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند. به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می‌گویند: ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾

استدلال مربوط به علت ولایت خداوند

از آن جا که خداوند، تنها مالک جهان است، تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست.

انحصار مخلوقات با اذن خداوند

• مخلوقات، جز به اجازهٔ خداوند نمی‌توانند در جهان تصرف کنند. چنین اجازه‌ای به معنی واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.

• اگر خداوند، پیامبر اکرم ﷺ را ولی انسان‌ها معرفی می‌کند، بدین معناست که ایشان را واسطهٔ ولایت خود و رسانندهٔ فرمان‌هایش قرار داده است.

۱- توضیح

کسی را شایستهٔ ولایت، سرپرستی و سروری می‌داند که اختیار سود و زیان همهٔ موجودات را دارد، یعنی جلب سود یا دفع زیان همه‌چیز فقط به دست اوست.

ولایت و تصرف توسط سایر مخلوقات به‌جز خداوند، به معنای واگذاری ولایت الهی به آن‌ها یا کنار خداوند قرار گرفتن نیست؛ بلکه به این معناست آن‌ها واسطه، رسانندهٔ ولایت و فرمان‌های خداوند یا مسیر و مجرای ولایت الهی هستند.

۲- کلیدواژه

توحید در ولایت: درک و شناختن این که تنها ولی و سرپرست جهان، خداست و تنها او حق تصرف در عالم و استفاده از آن را دارد و هر تصرف و استفادهٔ دیگری به اذن او و خواست اوست.

۳- ارتباط با درس

آیهٔ ﴿قُلْ أَفَاتُخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾

۴- رابطهٔ علت و معلولی

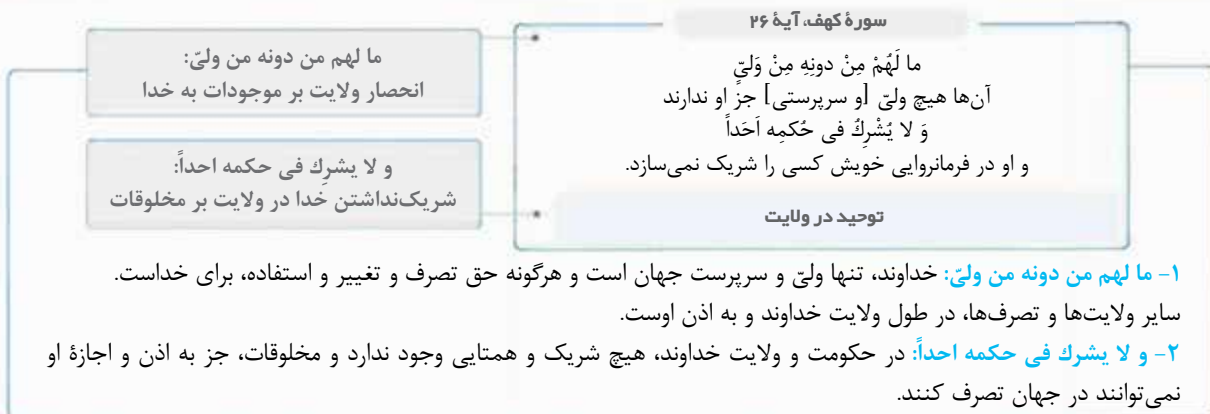
از کلمهٔ «از آن جا که» می‌فهمیم که مالکیت انحصاری جهان توسط خدا؛ علت و ولایت و سرپرستی جهان به دست خداوند؛ معلول و نتیجهٔ آن است. به عبارت دیگر توحید در مالکیت، علت توحید در ولایت است، یعنی کسی حق تصرف و سرپرستی در عالم را دارد که جهان برای او باشد و چون خداوند، تنها مالک حقیقی جهان است، شایستهٔ این تصرف و ولایت می‌باشد.



۵- نکته ترکیبی

آیاتی که بیانگر توحید در ولایت هستند، عبارت‌اند از:
(درس ۵- یازدهم) آیه: ﴿أَتَمَّا وَلِيكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يَقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾ ولایت را مختص خدا می‌داند و سپس ولایت را به پیامبر خدا و جانشینان برحق ایشان که به اذن خداوند، بر سایر مردم ولایت دارند، اختصاص داده است.

(درس ۸- یازدهم) در حدیث سلسله‌الذهب نیز که امام رضا علیه السلام فرمودند: «بشروطها و أنا من شروطها» ولایت امام را که همان ولایت خداست، شرط توحید بیان نمودند. این حدیث نشان می‌دهد که ولایت امام به اذن خداوند و در مسیر و مجرای ولایت الهی است.
(درس ۹- دوازدهم) یکی از معیارهای تمدن متعالی اسلام، پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت است.



۴- توحید در ربوبیت
مفهوم توحید در ربوبیت

رب به معنای مالک و صاحب‌اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست. اوست که جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده، هدایت می‌نماید و به پیش می‌برد: ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ أَعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّكُمْ كُلَّ شَيْءٍ﴾

استدلال مربوط به علت ربوبیت خداوند

هر کس که خالق و مالک و ولیّ چیزی باشد، می‌تواند آن را تدبیر کرده و پرورش دهد. از آن‌جا که خداوند تنها خالق، مالک و ولیّ جهان است، تنها رب هستی نیز می‌باشد.

تدبیر مخلوقات به اذن و تحت تدبیر خداوند

البته، باید به این نکته توجه داشت که توحید در ربوبیت، بدان معنا نیست که موجودات، به خصوص انسان، نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارند؛ باغبانی که زحمت می‌کشد و به پرورش درختان اقدام می‌کند، رشد این درختان نتیجه تدبیر اوست. بلکه، توحید در ربوبیت بدین معناست که این باغبان و تدبیرش، همه از آن خدا و تحت تدبیر اویند.

کشاورز، وقتی خود را با دیگران، یعنی کسانی که در کشت زمین او دخالتی نداشته‌اند، مقایسه می‌کند، می‌بیند که این کشت حاصل دسترنج خودش است. اما وقتی رابطه خود را با خدا بررسی می‌کند، می‌بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست و کشت و زرع او براساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده، رشد کرده و محصول داده است. در نتیجه، درمی‌یابد که زارع حقیقی و پرورش‌دهنده اصلی زراعت او خداست و باید شکرگزار او باشد.

۱- توضیح

«رب» تدبیرکننده امور است و خداوند به تدبیر امور مخلوقات خود می‌پردازد. آن‌ها را رشد می‌دهد و به کمال می‌رساند. این به معنای نداشتن قدرت تدبیر انسان‌ها نیست، بلکه به معنای آن است که انسان هر کاری که انجام دهد، خودش و نیرویش را از خدا گرفته و هر چیزی که پرورش یابد، نیز استعدادش را از خدا گرفته است، به همین دلیل می‌گوییم که انسان و تدبیرش همه برای خدا و تحت تدبیر خداست. منظور از تحت تدبیر خدا بودن، در طول تدبیر الهی است. اگر معتقد باشیم که تدبیر انسان در کنار (در عرض) ربوبیت الهی قرار می‌گیرد یا انسان به طور مستقل، امور را تدبیر می‌کند، گرفتار شرک در ربوبیت شده‌ایم. مقصود از «در طول» ربوبیت الهی این است که انسان همه نیرو و توان و وجودش را از خدا گرفته و با اراده خداوند، قادر به تدبیر است. مقصود از «در عرض» ربوبیت الهی این است که انسان در کنار

خداوند، برای خود و بدون نیاز به خدا، قدرت تدبیر دارد. بنابراین در توحید در ربوبیت، بحث افعال الهی و فاعلیت مخلوقات مطرح می‌شود. یعنی خداوند «فعال ما یشاء» است. بدین معنا که هر کاری که اراده بکند، انجام می‌دهد و مخلوقات نیز در طول خداوند، قدرت انجام افعال را دارند. بنابراین هر آیه و مفهومی که به فعل، اراده و مشیت خداوند اشاره دارد، بیانگر توحید در ربوبیت است.

۲- کلیدواژه

توحید در ربوبیت: درک و شناخت این که تدبیر و اداره جهان به دست خداست. اوست که مخلوقات را پرورش می‌دهد و جهان را اداره می‌کند و به سوی مقصدی که تعیین نموده هدایت می‌کند و به پیش می‌برد.

۳- ارتباط با درس

آیه: ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾ و تمامی آیاتی که به واژه «رب العالمین» اشاره دارند، بیانگر توحید در ربوبیت است.



۴- رابطه علت و معلولی

از کلمه «از آن جا که» می‌فهمیم که: مالکیت، خالقیت و ولایت خداوند بر جهان: علت و تدبیر و پرورش مخلوقات و اداره جهان توسط خداوند: معلول و نتیجه آن است.

به عبارت دیگر، توحید در خالقیت، مالکیت و ولایت، علت و توحید در ربوبیت، معلول است.

۵- نکته ترکیبی

آیاتی که بیانگر توحید در ربوبیت هستند، عبارت‌اند از:

(درس ۲-دهم، ۱- یازدهم و ۵- دوازدهم) آیه: ﴿أَنَا هَدِيْنَاهُ السَّبِيْلَ﴾ که به هدایت انسان توسط خداوند اشاره دارد، بیانگر توحید در ربوبیت است.

(درس ۱۰-دهم) آیه: ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ﴾ به توحید در ربوبیت اشاره دارد.

(درس ۳- یازدهم) آیه: ﴿وَالسَّمَآءَ بَنِيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَأَنَا لَمَوْسِعُونَ﴾ و آیه «خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، برپا داشته است.» که به تدبیر آسمان و اداره جهان توسط خدا اشاره دارد، بیانگر توحید در ربوبیت است.

(درس ۹- یازدهم) آیه: ﴿ذَلِكَ بَانَ اللهُ لَمْ يَكْ مَغِيْرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلٰى قَوْمٍ﴾ که بیانگر نعمت‌دهی خداوند به مخلوقاتش است، بیانگر تدبیر و اداره جهان توسط خدا یا توحید در ربوبیت است.

آیه: ﴿وَنُرِيْدُ أَنْ نَمُنَّ عَلٰى الَّذِيْنَ اسْتَضَعَفُوْا﴾ با بیان اراده الهی به توحید در ربوبیت اشاره دارد.

(درس ۱۲- یازدهم) آیه: ﴿وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ نیز بیانگر توحید در ربوبیت است.

(درس ۱- دوازدهم) آیه: ﴿كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِىْ شَأْنٍ﴾ بیانگر توحید در ربوبیت است.

(درس ۳- دوازدهم) آیه: ﴿إِنَّ اللّٰهَ رَبِّىْ وَرَبَّكُمْ﴾ به توحید در ربوبیت اشاره دارد.

(درس ۵- دوازدهم) آیه: ﴿إِنَّ اللّٰهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا﴾ که به حفاظت و نگهداری جهان توسط خداوند اشاره دارد، بیانگر توحید در ربوبیت است.

آیه ﴿قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّنْ رَبِّكُمْ﴾ با عبارت ﴿مَنْ رَبَّكُمْ﴾ بیانگر توحید در ربوبیت است.

(درس ۶- دوازدهم) آیه: ﴿وَالَّذِيْنَ جَاهَدُوا فِينَا لِنَهْدِيْنَهُمْ سَبِيْلَنَا﴾ بیانگر هدایت خاص انسان‌های مجاهد توسط خداوند و توحید در ربوبیت است. تمامی سنت‌های الهی، مشمول قانون‌های خداوند در مسیر ربوبیت الهی و اداره جهان توسط خداست.

(درس ۷- دوازدهم) آیه: ﴿فَمَا الَّذِيْنَ آمَنُوا بِاللّٰهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسِيْدِ خَلْقِهِمْ فِى رَحْمَةٍ مِّنْهُ وَفَضْلٍ وَ يَهْدِيْهِمْ إِلَيْهِ صِرَاطًا مُّسْتَقِيْمًا﴾ با بیان هدایت الهی بیانگر توحید در ربوبیت است.

سورة انعام، آية ۱۶۴

قُلْ أَعِيْرَ اللهُ أُنْعِي رِبًا
بگو، آیا جز خدا، پروردگاری را بطلبم
وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ
در حالی که او پروردگار همه چیز است؟
توحید در ربوبیت

قُلْ أَعِيْرَ اللهُ أُنْعِي رِبًا:
نهی اتخاذ رب جز خدا

وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ:
ربوبیت همه چیز توسط خدا

۱- قُلْ أَعِيْرَ اللهُ أُنْعِي رِبًا: در این آیه خداوند به پیامبر خویش می‌گوید که به مشرکین بگو سزاوار نیست که غیر از خدا را پروردگار خود بدانیم.

۲- وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ: این عبارت، بیانگر اعلان توحید در ربوبیت است. پرورش‌دهنده، مدبّر و صاحب‌اختیار همه چیز خداست.

۳- رابطه علت و معلولی: علت آن که شایسته نیست جز خدا را پروردگار خود بدانیم: ﴿قُلْ أَعِيْرَ اللهُ أُنْعِي رِبًا﴾ در عبارت دوم آمده: ﴿وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾ انحصار ربوبیت به خدا

۴- ارتباط مفهومی: عبارت: ﴿هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾ با آیه: ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللهُ﴾ ارتباط مفهومی دارد و هر دو بیانگر توحید در ربوبیت است.

مشرك و مرآتبان
مفهوم شرک

- شرک به معنای شریک قرار دادن برای خدا است. هر کس که معتقد باشد خداوند شریک دارد، مشرک به حساب می‌آید.
- شرک نیز مانند توحید درجاتی دارد که متناسب با درجات توحید، به برخی از آن‌ها می‌پردازیم.

۲- کلیدواژه

شرک: شریک قرار دادن برای خدا

۳- نکته ترکیبی

(درس ۹-دهم) عبارت: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا﴾ بیانگر گرفتاری به شرک در برخی انسان‌هاست.

۱- توضیح

شرک زمانی محقق می‌شود که در کنار و عرض خداوند، برای او همتایی تصور کنیم. در نتیجه اگر برای کسی در طول خداوند، قائل به خالقیت یا مالکیت یا ولایت یا ربوبیت باشیم، شرک نیست. زیرا معنای «در طول» این است که آن موجود، قدرت ولایت، تدبیر، مالکیت و ایجادکردن خود را از خدا گرفته است.

الشرک در خالقیت

اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خالق آفریده‌اند، گرفتار شرک در خالقیت شده است.

استدلال مربوط به عدم شرک در خالقیت مبتنی بر پیدایش نقص و نیاز برای خدایان

سؤال چرا خداوند در آفرینش جهان شریکی ندارد؟

دلیل اول این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان اند، یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده‌اند، به معنای آن است که هر کدام از آن‌ها محدود و ناقص هستند و به تنهایی نمی‌توانند کل جهان را خلق کنند.

دلیل دوم هم‌چنین به معنای آن است که هر یک از خدایان کمالاتی دارند که دیگری آن کمالات را ندارد، و گرنه عین همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند. چنین خدایان ناقصی، خود، نیازمند هستند و هر یک از آن‌ها به خالق کامل و بی‌نیازی احتیاج دارد که نیازش را برطرف نماید.

نتیجه پس تصور چندخدایی صحیح نیست و خدای واحد آفریننده جهان است.

۱- توضیح

اعتقاد به چند خالق و آفریننده برای جهان، موجب شرک در خالقیت می‌شود. محدود، ناقص و نیازمند بودن، از لوازم و نتایج پذیرش چند خالق برای جهان است. زیرا این تفکر دو معنا دارد:

- ۱) هر یک از خدایان نمی‌تواند به تنهایی جهان را خلق کند.
- ۲) هر یک از خدایان کمالاتی را دارد که دیگری ندارد، یعنی این چند خدا با هم تفاوت دارند.

در این صورت، هر کدام از خدایان از حیث کمالات ویژه‌ای که هر یک دارند، ناقص خواهد بود. چنین خدای ناقصی برای به دست آوردن کمالاتی که ندارد، نیازمند کسی خواهد بود که آن کمالات را به او بدهد، در حالی که خداوند باید غنی و بی‌نیاز باشد: ﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾.

۲- ارتباط با درس

آیه: ﴿إِمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ﴾ بیانگر شرک در خالقیت است.

۲. شرک در مالکیت

اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند. اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود.

توضیح

میان شرک در خالقیت و شرک در مالکیت، تلازم برقرار است؛ یعنی کسی که معتقد به چند خالق برای جهان است، حتماً آن چند خالق را نیز مالک جهان می‌داند. همان‌طور که در توحید در مالکیت نیز گفتیم

خداوندی که تنها خالق جهان است، تنها مالک جهان نیز می‌باشد. در این قسمت نیز اگر مالکیت سایر مخلوقات را در کنار مالکیت خداوند بدانیم، گرفتار شرک شده‌ایم اما اگر در طول و پس از مالکیت خدا بدانیم با توحید منافاتی ندارد.

۳. شرک در ولایت

اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را بر عهده دارند و خودشان حق تصرف در جهان را دارا می‌باشند.

۱- توضیح

هر جا که برای غیرخدا، در کنار (در عرض) خدا، خالقیت، مالکیت، ولایت یا ربوبیت قائل باشیم، دچار شرک شده‌ایم.

۲- ارتباط با درس

آیه: ﴿قُلْ أَفَاتُخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ مشرکین در ولایت را مورد خطاب قرار داده و می‌گویند کسی که اختیار

سود و زیان خود را ندارد، نمی‌تواند به عنوان ولی و سرپرست انتخاب شود.

۳- نکته ترکیبی

(درس ۴. یازدهم) آیه: ﴿يُرِيدُونَ أَنْ يُتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ﴾ به کسانی اشاره می‌کند که طاغوت را به عنوان ولی و سرپرست خود انتخاب کرده و در نتیجه در عمل نیز به او مراجعه می‌کنند، در حالی که خداوند به آنان فرمان داده که به او کفر بورزند.

۴. شرک در ربوبیت

اعتقاد به این که، علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند.

اگر کسی در کنار ربوبیت الهی، برای خود یا سایر مخلوقات حساب جداگانه باز کند و گمان کند که کسی می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند، گرفتار شرک شده است.

۱- توضیح

در این جا نیز کسی دچار شرک در ربوبیت می‌شود که در کنار خدا یا به طور مستقل و جداگانه، برای غیرخدا، تدبیر و ربوبیت قائل باشد.

۲- نکته ترکیبی

(درس ۳. دوازدهم) بیان عبارت: ﴿إِنَّا رَتِّكُمُ الْاَعْلَى﴾ از سوی فرعون که در قرآن کریم به آن اشاره شده است، بیانگر شرک در ربوبیت می‌باشد.

الف) با توجه به اهمیت سوره توحید و جایگاه آن در قرآن کریم، در آیات این سوره تدبیر کنید و پیام‌های آن را به دست آورید.

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)﴾

۱- خداوند در همه چیز یگانه و بی‌همتاست.

۲- تنها خداوند غنی و بی‌نیاز است و همه به او نیازمندند.

۳- خداوند نیاز به فرزند ندارد و هم‌چنین علتی ندارد و از چیزی به وجود نیامده است.

۴- هیچ چیز شبیه و مانند خداوند نیست و شریک و همتایی ندارد.

ب) با توجه به آیه ۱۶ سوره رعد، به سؤالات زیر پاسخ دهید:

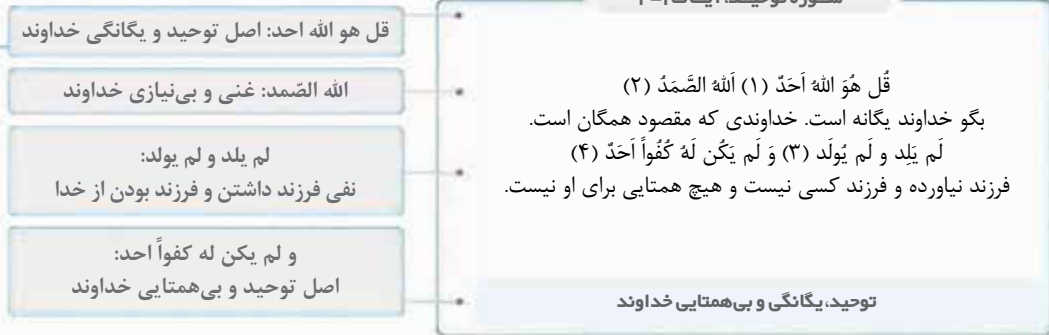
﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَتَأْتخذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعاً وَلا ضَرّاً قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَ النُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾

بگو پروردگار آسمان‌ها و زمین کیست؟ بگو خدا است، بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید که [حتی] اختیار سود و زیان خود ندارند؟ بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟ آیا تاریکی‌ها و روشنایی برابرند؟ آیا آن‌ها شریک‌هایی برای خدا قرار داده‌اند؟ که [آن شریکان هم] مثل خداوند آفرینشی داشته‌اند و در نتیجه، [این دو] آفرینش بر آن‌ها مشتبه شده است. [و از این‌رو شریکان را نیز مستحق عبادت دیده‌اند؟!]

بگو خدا آفریننده هر چیزی است، و او یکتای مقتدر است.

- ۱- کسی را می‌توانیم به عنوان رب خود انتخاب کنیم که **اختیار سود و زیان همه مخلوقات را دارد.**
 - ۲- کسی که اختیار سود و زیان **خود را هم ندارد**، نمی‌تواند **رب و صاحب اختیار ما باشد.**
 - ۳- در چه صورت جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید در شک بیفتند؟
- در صورتی که بت‌ها و شریکان نیز همانند خداوند قادر به خلق و آفرینش باشند و خلقت‌ها موجب اشتباه و سردرگمی میان مخلوقات خداوند و مخلوقات بت‌ها شود.
- ج) توحید یا شرک را در آیات ذکرشده مشخص کنید.
- قل من رب السماوات و الارض قل الله: توحید در ربوبیت
 قل الله خالق كل شيء: توحید در خالقیت
 ام جعلوا لله شركاء خلقوا كخلقها: شرک در خالقیت

سوره توحید، آیات ۱-۴



- ۱- **قل هو الله احد:** این آیه خطاب به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است تا پیام توحید را به مردم برساند. «الله» به معنای معبودی است که آفریده‌ها از درک حقیقت او عاجزند و اسم خاص خداوند است. «احد» بیانگر توحید یا یکتایی و یگانگی خداوند است: **اصل توحید و وحدانیت خداوند** و در مورد ذات خداوند بی‌همتا به کار می‌رود؛ زیرا در مقابل او نفر دوم یا سومی وجود ندارد. خداوند در ذات و صفات و همه‌چیز یکتاست.
- ۲- **الله الصمد:** «صمد» به معنای قصد کردن است و در مورد خداوند بدین معناست که همه موجودات، در امورشان او را قصد می‌کنند و به سوی او می‌روند؛ یعنی قائم به ذات خود و بی‌نیاز از غیر هستند. بنابراین تنها او غنی است و همه به او محتاج و نیازمندند.
- ۳- **لم یلد و لم یولد:** رابطه خداوند با مخلوقات، رابطه آفرینش است نه زایش، یعنی او موجودات را می‌آفریند و هستی‌بخشی می‌کند، نه این که خود بزاید.
- در عبارت: ﴿لم یلد﴾ اعتقاد کسانی مانند مسیحیت، یهودیت و مشرکان را که برای خداوند فرزند قائل بودند، رد شده است: نفی شرک. عبارت: ﴿و لم یولد﴾ نیز می‌گوید خداوند علتی ندارد و از چیزی به وجود نیامده است. زیرا کسی که مولود باشد، خودش معلول و نیازمند است و نمی‌تواند خدا باشد.
- ۴- **و لم یکن له کفواً احد:** «کفو» به معنای شبیه، نظیر و مانند است. خداوند از هر نظر بی‌مانند و یکتاست و شبیه و همتایی ندارد تا با او شریک گردد: **اصل توحید و وحدانیت خداوند.**
- ۵- **رابطه علت و معلولی:** صمدیت و بی‌نیازی خداوند از همه‌چیز، دلیل آن است که او نیاز به فرزند و والدین ندارد، یعنی عبارت: ﴿الله الصمد﴾ علت و عبارت: ﴿لم یلد و لم یولد﴾ معلول و نتیجه آن است. هم‌چنین خداوند صمد است یعنی او از دیگران بی‌نیاز و همه به او نیازمندند. در نتیجه نمی‌تواند همتا و مانندی داشته باشد، یعنی عبارت: ﴿الله الصمد﴾ علت و عبارت: ﴿و لم یکن له کفواً احد﴾ معلول و نتیجه آن است.



۶- **ارتباط مفهومی:** آیات: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و ﴿لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ که به طور صریح به توحید و یگانگی خداوند دلالت دارند، با یکدیگر ارتباط مفهومی دارند.

۷- **نکته ترکیبی (۱):** (درس ۸. یازدهم) امام رضا علیه السلام در حدیث «سلسله الذهب» کلمه توحید را قلعه محکم خداوند بیان نموده که هر کس وارد آن شود، از عذاب الهی در امان می ماند و شرط توحید در زندگی اجتماعی را ولایت امام می داند. در نتیجه ورود به توحید، موجب مأمون ماندن از عذاب خداوند است: «کلمة لا اله الا الله حصنی فمن دخل حصنی امن من عذابی»

۸- **نکته ترکیبی (۲):** (درس ۱ - دوازدهم) با توجه به معنای کلمه «الله» که همه موجودات از درک حقیقت خداوند عاجزند، می فهمیم که شناخت ذات یا حقیقت خداوند، ناممکن است و با توجه به کلمه «صمد» که به معنای بی نیازی است که همه موجودات او را قصد می کنند، می فهمیم که آیه ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ با آیه ﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ ارتباط دارد و هر دو بیانگر بی نیازی خداوند است؛ هم چنین چون خداوند بی نیاز است، همه موجودات از او درخواست می کنند و اوست که جهان را اداره می کند (توحید در ربوبیت): ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

۹- **نکته ترکیبی (۳):** (درس ۹. دوازدهم) توحید و یکتاپرستی از معیارهای تمدن متعالی اسلام است و پیامبر صلی الله علیه و آله از همان ابتدای دعوت، مردم را به یکتاپرستی دعوت کرد و فرمود: «ای مردم بگوئید معبودی جز «الله» نیست، تا رستگار شوید.» آیه: ﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمَلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ نیز مبین توحید است.

سورة رعد، آية ۱۶

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ
 بگو پروردگار آسمانها و زمین کیست؟ بگو خدا است.
 قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ
 بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته اید که
 لَا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا
 [حتی] اختیار سود و زیان خود ندارند؟
 قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ
 بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟
 أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ
 آیا تاریکی ها و روشنایی برابرند؟
 أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ
 آیا آن ها شریک هایی برای خدا قرار داده اند
 خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ
 که [آن شریکان هم] مثل خداوند مخلوقی خلق کرده اند و خلقت ها
 بر آن ها مشتبه شده است [و از این رو شریکان را نیز مستحق عبادت
 دیده اند؟!]
 قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ
 بگو خالق همه چیز خدا است.
 وَ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ
 و او یکتای مقتدر است.

اعلان توحید، ربوبیت و خالقیت خداوند و نهي از شرک در ولایت و خالقیت

- قل من رب السماوات و الارض قل الله: توحید در ربوبیت
- قل أ فاتخذتم من دونه اولياء: شرک در ولایت
- لا يملكون لانفسهم نفعاً و لا ضرراً: بی اختیاری بتها در رساندن سود و زیان
- قل هل يستوی الاعمی و البصیر: بصیرت و بینایی و پرهیز از بستن چشم جان به فهم حقایق، لازمه اعتقاد به توحید
- هل تستوی الظلمات و النور: لزوم تمسک به نور توحید و دوری از تاریکی بتها
- ام جعلوا لله شرکاء: گرفتاری به شرک
- خلقوا کخلقه فتشابه الخلق علیهم: یکی دانستن آفرینش مخلوقات الهی با مصنوعات انسانی، علت گرفتاری به شرک
- قل الله خالق کل شیء: توحید در خالقیت
- و هو الواحد القهار: اصل توحید و یگانگی ذاتی خداوند و اقتدار او

۱- **قل من رب السماوات و الارض قل الله:** این آیه پیامبر را مخاطب قرار داده و می گوید: از مشرکین بپرس که پروردگار و مدبر آسمانها و زمین کیست و سپس به ایشان می گوید که خود پاسخ سؤال را بده و بگو: خداوند. این عبارت بیانگر **توحید در ربوبیت** است.

۲- **قل أ فاتخذتم من دونه اولياء لا يملكون لانفسهم نفعاً و لا ضرراً:** سپس مشرکین را مورد سرزنش و ملامت قرار می دهد که به آن ها بگو: آیا غیر خدا را ولی و سرپرست خود قرار داده اید و از آن ها اطاعت می کنید؟ با این که آن ها حتی نسبت به خودشان هم مالک و صاحب اختیار سود و زبانی نیستند. از این عبارت می فهمیم کسی که اختیار سود و زیان خود را ندارد، نمی تواند به عنوان رب و صاحب اختیار موجودات انتخاب شود. این عبارت بیانگر **شرک در ولایت** است. در حقیقت این عبارت از طریق ربوبیت الهی و این که خداوند مدبر عالم است و هر خیر و نیکی از جانب خدا می رسد و فقط اوست که توانایی دفع زیان و بدی را دارد، این نتیجه را می گیرد که هر چه بخواهید باید فقط از خدا بخواهید زیرا که آن ها حتی مالک سود و زیان خود نیستند، چه برسد به شما.

۳- **قل هل يستوی الاعمی و البصیر:** سپس با یک مثال افراد موحد و مشرک را با یکدیگر مقایسه می کند: انسان موحد، بینا و انسان مشرک، نابینا است. همان طور که نابینا و بینا یکسان نیستند، کافر و موحد نیز یکسان نیستند. برای این که دچار شرک نشویم، چشم بینا و بصیرت لازم است.



۴- هل تستوی الظلمات و النور: در ادامه می‌فرماید: ظلمی که موجب شرک و گمراهی است، با نوری که راهنما و هدایت‌آفرین است، یکسان نیست. نمی‌توان بت‌ها را که تاریکی محض‌اند، در کنار خدا که نور مطلق است، قرار داد. در نتیجه برای این که در مسیر توحید قرار بگیریم، باید به نور الهی متصل باشیم. برای مشاهده واقعیت، باید هم چشم بینا و هم نور باشد. مشرکان از هر دو محروم‌اند و هم چشم خود را بر حقایق بسته‌اند و هم از نور الهی محروم‌اند، ظلمت بت‌پرستی آن‌ها را فراگرفته و دچار اشتباه شده‌اند.

۵- ام جعلوا لله شركاء خلقوا خلقه فتشابه الخلق عليهم: این عبارت، بطلان عقیده مشرکان را با علت دومی نیز بیان می‌کند. در عبارت دوم می‌گفت بت‌ها توانایی سود و زیان خود را هم ندارند و در این عبارت می‌گوید که مشرکان برای خدا شریک قرار دادند، به خاطر آن که این بت‌ها نیز دست به آفرینش و خلقت زدند و این خلقت‌ها موجب اشتباه مشرکان شد و گمان کردند که بت‌ها نیز مانند خدا مستحق عبادت‌اند. زیرا آن‌ها نیز مانند خدا آفرینش دارند، در حالی که چنین نیست و این عمل نادرست است. این عبارت بیانگر شرک در خالقیت است.

۶- قل الله خالق كل شيء: بلافاصله پس از عبارت قبل می‌فرماید که خداوند تنها خالق، مبدأ و هستی‌بخش جهان است. همه موجودات از او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد. این عبارت بیانگر توحید در خالقیت است.

۷- و هو الواحد القهار: خداوند یگانه و بی‌همتای پیروز است و بر همه چیز مسلط و غالب است. این عبارت بیانگر توحید و یگانگی خدا و توحید ذاتی است.

۸- ارتباط معنایی: آیه: ﴿و هو الواحد القهار﴾ با آیات: ﴿قل هو الله احد﴾ و ﴿و لم یکن له کفو احد﴾ ارتباط دارد و همگی بیانگر اصل توحید و یگانگی خدا و توحید ذاتی است.

۹- نکته ترکیبی (۱): (درس ۹-دهم) عبارت: ﴿و من التاس من یتخذ من دون الله انداداً﴾ که به شرک و بت‌پرستی برخی انسان‌ها اشاره دارد، با عبارت: ﴿ام جعلوا لله شركاء﴾ ارتباط دارد و بیانگر گرفتاری مشرکین به شرک است.

۱۰- نکته ترکیبی (۲): (درس ۱۰-دوازدهم) عبارت: ﴿هل تستوی الظلمات و التور﴾ خداوند را به نور تشبیه نموده و بت‌ها را تاریکی محض می‌داند. در آیه: ﴿الله نور السماوات و الارض﴾ نیز به همین مفهوم اشاره شده است.

هم‌چنین چون خداوند، مالک همه سود و زیان‌هاست، همه موجودات از او طلب رحمت و لطف دارند: ﴿یسأله من فی السماوات و الارض﴾

۱۱- نکته ترکیبی (۳): (درس ۱۳-دوازدهم) ربوبیت با عبادت مرتبط است، یعنی کسی که رب و پروردگار عالم است، شایسته پرستش است و مشرکان که در این زمینه دچار اشتباه شدند و سود و زیان را به دست غیرخدا می‌پندارند، در عمل نیز از آن بت‌ها اطاعت می‌کنند. این مطلب در آیه: ﴿ان الله ربی و ربکم فاعبدوه هذا صراط مستقیم﴾ نیز آمده است.

طرح چندسؤال



مرز توحید و شرک کجاست؟

آیا اگر کسی پزشک را وسیله درمان و بهبود بیماری بداند، مشرک است؟

آیا اگر کسی از غیر خدا درخواست کمک کند، گرفتار شرک شده است؟

آیا اگر کسی دعا را وسیله جلب مغفرت الهی و صدقه را وسیله دفع بلا بداند، مشرک است؟

آیا توسل به پیامبران و معصومین علیهم‌السلام شرک به حساب می‌آید؟

در پاسخ به سؤال‌های فوق می‌گوییم:

۱- خداوند رابطه علیت را میان پدیده‌های جهان حاکم کرده است.

مثال آتش موجب گرما و روشنی و دارو سبب شفا و بهبودی است. پزشک وسیله درمان، معمار عامل بنای ساختمان و معلم نیز وسیله تعلیم و تربیت است. در امور معنوی نیز همین‌گونه است. دعا سبب آمرزش، صدقه موجب دفع بلا و صله رحم موجب افزایش طول عمر است.

همه این روابط توسط خود خداوند طراحی شده و به اذن و اراده او صورت می‌گیرد. بنابراین، کسی که برای آموختن نزد معلم می‌رود، یا برای درمان به پزشک مراجعه می‌کند، نه تنها معلم و پزشک را شریک خداوند قرار نداده، بلکه به قانون الهی عمل کرده است.

۲- همان‌گونه که درخواست از پزشک برای درمان بیمار با توحید منافاتی ندارد، درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته‌ها نیز منافاتی با توحید ندارد؛ زیرا پزشک به واسطه استفاده از اسباب مادی و اولیای الهی به واسطه اسباب غیرمادی با اذن خداوند این کار را انجام می‌دهند.

عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان (مانند شفادادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیاء از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفابخشی داروست که خداوند به آن بخشیده است.

این توانایی تنها به زمان حیات دنیوی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم اختصاص ندارد و پس از رحلت ایشان نیز استمرار دارد. به عبارت دیگر، روح مطهر رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری برساند.

• اکنون اگر ما از رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم چیزی درخواست کنیم، درخواست از جسم ایشان نیست، بلکه از حقیقت روحانی و معنوی ایشان است.

آیا اگر کسی از پدر و مادرش و یا هر مؤمنی بخواهد که برای سعادت‌مندی او دعا کند، چنین درخواستی شرک‌آلود است؟

اجریان غلط تکفیری و آثار سوء آن

• هیچ گروهی از مسلمانان، غیر از جریان‌هایی که امروزه به «تکفیری‌ها» مشهور شده، چنین درخواستی را شرک‌آلود نمی‌دانند. جریان تکفیری در سال‌های اخیر برخی از جوامع و کشورهای اسلامی را گرفتار خود کرده است.

- پیروان این جریان فکری خشک و غیرعقلانی با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارند، هر مسلمانی را که مانند آنها نمی‌اندیشد، مشرک و کافر می‌خوانند و گاه کشتن او را واجب می‌شمارند.
- پیروان این جریان می‌گویند توسل به پیامبران و معصومین شرک است. طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای این که خدا انسان را ببخشد، شرک است و هم‌چنین معتقدند این‌گونه افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی‌شوند.
- متأسفانه این جریان بزرگ‌ترین ضربه را بر اسلام وارد کرد و سبب تنفر برخی از مردم جهان از اسلام شد. از همین جا می‌توان دریافت که چرا دقیقاً در زمانی که مسلمانان در پرتو بیداری اسلامی، در حال معرفی اسلام حقیقی به مردم جهان بودند و حتی جمعیت کشورهای صنعتی به سرعت در حال تغییر به نفع مسلمانان بود، چنین جریانی شکل گرفت.

۱- توضیح

این قسمت به بررسی نقش اسباب و واسطه‌ها در انجام امور و رابطه آن‌ها با توحید و شرک در ربوبیت پرداخته است. درخواست از اولیای الهی و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای برآوردن حاجات انسان یا شفای بیماران منافاتی با توحید در ربوبیت ندارد. برای این مسئله دو دلیل وجود دارد. اول آن که انکار وسائط (واسطه‌ها) در جهان به معنای انکار نظام اسباب و سببی و نظام علت و معلولی است. در حالی که خداوند، خود این رابطه علیت را میان پدیده‌های جهان حاکم کرده است.

دوم آن که، تفکر سطحی که می‌پندارد این امور شرک است، گمان می‌کند که وسائط، منحصر در روابط مادی و طبیعی است و وسائط معنوی و غیرمادی که مربوط به جنبه‌های معنوی و روحی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام می‌شود، وجود خارجی ندارد. در حالی که همان رابطه علیت که در امور مادی جاری است، در امور معنوی نیز وجود دارد. کسی که از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌خواهد تا او را در اموری یاری کند، پذیرفته است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسیله و واسطه‌ای برای الطاف الهی است و ایشان هیچ کاری را بدون اذن خدا انجام نمی‌دهد.

۲- کلیدواژه

تکفیری: جریان خشک و غیرعقلانی که با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارد، هرگونه توسل به پیامبران و معصومین یا شفیع

قرار دادن آن‌ها و طلب دعا را شرک می‌داند و چنین شخصی را از زمره مسلمانان خارج ساخته است و او را کافر می‌داند.

۳- رابطه علت و معلولی

از کلمه «زیرا» می‌فهمیم که: انجام امور توسط علت‌ها و اسباب غیرمادی: علت و عدم منافات با توحید در ربوبیت: معلول و نتیجه آن است. هم‌چنین: زنده‌بودن روح مطهر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و معصومین: علت و یاری‌رسانی آن‌ها به انسان‌ها حتی پس از مرگشان: معلول و نتیجه آن است.

۴- نکته ترکیبی (۱)

(درس ۴- یازدهم) یاری‌رسانی‌های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام به مردم، از مصادیق ولایت معنوی ایشان است.

۵- نکته ترکیبی (۲)

(درس ۵- دوازدهم) استفاده از اسباب و واسطه‌ها همان علل طولی است که چون در طول اراده خدا و به اذن اوست، منافاتی با توحید ندارد.

۶- نکته ترکیبی (۳)

(درس ۶- دوازدهم) دعا که سبب مغفرت و صدقه که موجب دفع بلا و صلۀ رحم که موجب افزایش طول عمر است، همگی از مصادیق سنت «تأثیر اعمال انسان در زندگی او» است و با آیه ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ﴾ ارتباط دارد.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

کنکور

۱۶۱۰- کدام مورد، مفهوم عبارت شریف ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ را بیان نموده است؟

(۱) ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ أَعْبُدُوا هَذَا صِرَاطَ مُسْتَقِيمٍ﴾

(۳) ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطَ مُسْتَقِيمٍ﴾

(ریاضی ۹۸ با کمی تغییر)

(۲) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ﴾

(۴) ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

(تهری ۹۸)

۱۶۱۱- با توجه به سخن امیرالمؤمنین علیه السلام کدام عبارت مبین نهایت عزت است و بالاترین افتخار چیست؟

(۱) ﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ - پذیرش توحید در ربوبیت

(۳) ﴿وَ أَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطَ مُسْتَقِيمٍ﴾ - پذیرش توحید در ربوبیت

۱۶۱۲- «تمام موجودات، وجود خود را از خداوند می‌گیرند» و «بی‌همتایی خداوند در همه مراتب توحید» به ترتیب از دقت در کدام آیات قرآن کریم مفهوم می‌گردد؟

(۱) ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ - ﴿وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾

(۳) ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ﴾ - ﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾

(زبان ۹۸)

۱۶۱۳- چه کسانی بزرگ‌ترین ضربه را بر پیکر اسلام وارد کرده‌اند و اعتقاد غیرعقلانی آنان چیست؟

(۲) تکفیری‌ها - طلب دعا و درخواست شفاعت را شرک می‌دانند.

(۴) تکفیری‌ها - استغفار پیامبران در حق منافقان را مؤثر می‌دانند.

۱۶۱۴- عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین علیهم السلام در برآوردن حاجات انسان چه زمانی مصداق شرک پیدا می‌کند و «فعال مایشاء بودن» خاص ذات یگانه خداوند است که سد استوار موانع، به اراده او کنار رود و توحید او به ظهور رسد.

(۱) این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم - خالقیت

(۳) این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم - ربوبیت

(۲) این توانایی را در طول اراده الهی بدانیم - خالقیت

(۴) این توانایی را در طول اراده الهی بدانیم - ربوبیت

(تبریزی ۹۷ با کمی تغییر)

۱۶۱۵- باغبانی که درختان تحت تدبیر او هستند، چگونه توحید در ربوبیت را دریافته است و کدام آیه به آن اشاره دارد؟

- ۱) دقت در چگونگی اثرگذاری تدبیر او در گیاهان - ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
- ۲) دقت در چگونگی اثرگذاری تدبیر او در گیاهان - ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّكُمْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِحُسْبَانٍ﴾
- ۳) بررسی رابطه طولی تدبیر او و تدبیر خداوند متعال - ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
- ۴) بررسی رابطه طولی تدبیر او و تدبیر خداوند متعال - ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّكُمْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِحُسْبَانٍ﴾

(زبان ۹۷)

۱۶۱۶- با توجه به آیه شریفه ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ کدام مفهوم دریافت می‌شود؟

- ۱) خدا ولی همه عالم است و اگر او به کسی اذن دهد، آن شخص می‌تواند در امور عالم تدبیر کند.
- ۲) هرگونه تصرف در جهان، حق و شایسته خداوند است و غیر از او کسی بر موجودات ولایت مستقل ندارد.
- ۳) اگر خداوند پیامبر ﷺ را ولی انسان‌ها معرفی می‌کند، یعنی بخشی از ولایت خود را به او واگذار کرده است.
- ۴) چون مخلوقات جهان از خدایند، مالک اصلی و حقیقی آن‌ها نیز خداوند است و مالکیت و ربوبیت هم از آن اوست.

۱۶۱۷- کسی که گمان می‌کند سایر مخلوقات مستقل از خداوند می‌توانند در اداره امور جهان دخالت کنند، گرفتار چه شرکی شده است و «هرگونه تصرف در جهان، حق خدا و شایسته اوست.» ناظر بر کدام بُعد از ابعاد توحید است؟

(ترکیبی هنر ۹۶ و زبان ۹۴)

- ۱) شرک در ولایت - ولایت
- ۲) شرک در ربوبیت - ولایت
- ۳) شرک در ربوبیت - مالکیت
- ۴) شرک در ولایت - مالکیت

۱۶۱۸- عبارت «خداوند جهان را به سوی آن مقصدی که برایش معین فرموده به پیش می‌برد.» اشاره به کدام بُعد توحید دارد و کدام آیه، مرتبط با این مرتبه توحید است؟

(سراسری فارغ از کشور ۹۵ با تغییر)

- ۱) مالکیت - ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
- ۲) ربوبیت - ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
- ۳) مالکیت - ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّكُمْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِحُسْبَانٍ﴾
- ۴) ربوبیت - ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّكُمْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِحُسْبَانٍ﴾

(ریاضی ۹۵)

۱۶۱۹- اگر خداوند متعال به کسی اذن دهد تا در اشیائی تصرف نماید، این اجازه چه مفهومی دارد؟

- ۱) در مسیر و مجرای ولایت الهی قرار گرفته و از خودش استقلالی ندارد.
- ۲) به معنای واگذاری ولایت خداوند به آن شخص و لازمه توحید در ولایت است.
- ۳) تصرف او در جهان در عرض ولایت خداست و هیچ‌کس دیگری جز او ولی انسان‌ها نیست.
- ۴) با توجه به ظرفیت متفاوت انسان‌ها، خداوند بخشی از ولایت خود را به آن‌ها واگذار می‌کند.

۱۶۲۰- عقیده به توانایی اولیای دین در برآوردن حاجات انسان وقتی موجب شرک در است که این توانایی را بدانیم و آیه ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ بر دلالت دارد.

(فارغ از کشور ۹۴)

- ۱) ربوبیت - در طول اراده خدا - اصل توحید
- ۲) خالقیت - از خود آن‌ها - توحید در خالقیت
- ۳) ربوبیت - از خود آن‌ها - اصل توحید
- ۴) خالقیت - در طول اراده خدا - توحید در خالقیت

(ریاضی ۹۴)

۱۶۲۱- کدام مورد تأییدکننده توحید در خالقیت است؟

- ۱) کسی نمی‌تواند مستقل از خداوند در امور جهان دخالت کند و مثلاً بیماری را شفا بخشد یا مشکلی را رفع کند.
- ۲) اگر خداوند به کسی اذن دهد، آن شخص نیز می‌تواند در محدوده اجازه خداوند در اشیائی تصرف نماید.
- ۳) در تصور چندخدایی هر یک از آنان باید کمالاتی را دارا باشند که دیگری ندارد و گرنه عین هم می‌شوند.
- ۴) خداست که جهان را اداره می‌کند و به سوی مقصدی که برایش معین کرده است، هدایت می‌نماید.

۱۶۲۲- عبارات: «خداوند یگانه است و شریک و همتایی ندارد» و «اوست خدایی یکتا و حاکم بر همه چیز» به ترتیب بر کدام بُعد از ابعاد توحید، دلالت دارد؟

(انسانی ۹۴)

- ۱) اصل توحید - توحید خالقیت
- ۲) توحید خالقیت - اصل توحید
- ۳) اصل توحید - اصل توحید
- ۴) توحید خالقیت - توحید خالقیت

(فارغ از کشور ۹۳ با تغییر)

۱۶۲۳- «هستی بخشی انحصاری خداوند» از دقت در پیام کدام مورد، مفهوم می‌گردد؟

- ۱) ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾
- ۲) ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾
- ۳) ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
- ۴) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾

۱۶۲۴- اداره جهان و هدایت این مجموعه هدفمند به سوی مقصدی که برایش مقدر شده است، مرتبط با توحید در است که پیام آیه شریفه حاکی از آن است.

(ریاضی ۹۳ با تغییر)

- ۱) ربوبیت - ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّكُمْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِحُسْبَانٍ﴾
- ۲) ولایت - ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّكُمْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِحُسْبَانٍ﴾
- ۳) ربوبیت - ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
- ۴) ولایت - ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾

۱۶۲۵- استمداد از حقیقت روحانی و ولایت معنوی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و دیگر معصومان علیهم جمیعاً صلوات الله و سلامه، به معنای دور شدن از رمز توحید، که فهم پیام آیه شریفه دستگیر ما در این وادی پر غوغا است.

(تبریزی ۹۳ با تغییر)

- ۱) ربوبیت - نیست - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾
- ۲) ولایت - نیست - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾
- ۳) ربوبیت - است - ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
- ۴) ولایت - است - ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾

۱۶۲۶- افتتاح حساب جداگانه مستقل برای عوامل تأثیرگذار در شفاعت بخشی و گره‌گشایی و جز آن، به معنای انحراف از توحید در است که دقت در پیام آیه شریفه به ثبات قدم موحد نیکواعتقاد می‌انجامد.

(انسانی ۹۳ با تغییر)

- ۱) ولایت - ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
- ۲) ولایت - ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّكُمْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِحُسْبَانٍ﴾
- ۳) ربوبیت - ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّكُمْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِحُسْبَانٍ﴾
- ۴) ربوبیت - ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾

(هنر ۹۳ با کمی تغییر)

۱۶۲۷- ولایت خداوند بر جهان، برخاسته از او است که برای جز او، مؤکول به می‌باشد.

- ۱) وحدت ذاتی - واگذاری بخشی از ولایت به او
 ۲) مالکیت حقیقی - واگذاری بخشی از ولایت به او
 ۳) وحدت ذاتی - قرار دادن او در مسیر و مجرای ولایت الهی
 ۴) مالکیت حقیقی - قرار دادن او در مسیر و مجرای ولایت الهی

۱۶۲۸- یک انسان موحد را عقیده بر آن است که: «همه مخلوقات، در کارهای خود نیازمند و وابسته به خداوند هستند، اما خداوند، در اداره جهان به آن‌ها نیازی ندارد». این مبنای اعتقادی از دقت در پیام کدام آیه، مفهوم می‌گردد؟

- ۱) ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾
 ۲) ﴿مَا لِهَمٍ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
 ۳) ﴿قُلْ أَعْلَمُ بِمَا اللَّهُ ابْتِغَىٰ رِثًا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾
 ۴) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾

۱۶۲۹- اگر بگوییم: «خدا، صاحب‌اختیاری است که تدبیر همه امور هستی به دست اوست»، و «خداوند تنها مبدأ و هستی‌بخش جهان است». به ترتیب بر توحید در و تأکید کرده‌ایم که پیام آیات شریفه و به ترتیب حاکی از آن است.

- ۱) ولایت - ربوبیت - ﴿مَا لِهَمٍ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾
 ۲) ربوبیت - خالقیت - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾ - ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾
 ۳) ولایت - خالقیت - ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ - ﴿مَا لِهَمٍ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
 ۴) ربوبیت - ربوبیت - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾ - ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾

۱۶۳۰- اگر گفته شود: «اعتقاد پیروان ادیان الهی بر آن است که وجود خدا وابسته به چیزی نیست». بر فهم پیام کدام آیه تأکید شده است و چه مرتبه‌ای از توحید، ترسیم شده است؟

- ۱) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ - ذاتی
 ۲) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ - ربوبیت
 ۳) ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ - ذاتی
 ۴) ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ - ذاتی

۱۶۳۱- اگر بگوییم: «هرگونه تصرف در جهان، حق خداوند است» به توحید در تأکید کرده‌ایم که برخاسته از توحید در است و بیانگر امر نخستین آن پیام آیه شریفه می‌باشد.

- ۱) ولایت - مالکیت - ﴿مَا لِهَمٍ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
 ۲) ولایت - مالکیت - ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
 ۳) مالکیت - ولایت - ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
 ۴) ربوبیت - مالکیت - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾

۱۶۳۲- اگر بگوییم: «انسان و تدبیرش، همه از آن خدا است» و «خدا، مخلوقات را به سوی مقصدی که برای آن‌ها معین فرموده است، به پیش می‌برد» به ترتیب بر توحید در و توحید در تأکید کرده‌ایم که پیام آیه شریفه بیانگر دومین مورد است.

- ۱) ربوبیت - ربوبیت - ﴿مَا لِهَمٍ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
 ۲) ربوبیت - خالقیت - ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾
 ۳) ربوبیت - ربوبیت - ﴿قُلْ أَعْلَمُ بِمَا اللَّهُ ابْتِغَىٰ رِثًا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾
 ۴) خالقیت - ربوبیت - ﴿قُلْ أَعْلَمُ بِمَا اللَّهُ ابْتِغَىٰ رِثًا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾

۱۶۳۳- این‌که بگوییم: موجودات همه مخلوق خداوندند، بر توحید در که آغاز دینداری را او رقم می‌زند و به ترتیب بر آیات و تطبیق دارد، تکیه کرده‌ایم.

- ۱) خالقیت - عبادت - ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ - ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ﴾
 ۲) ربوبیت - عبادت - ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ - ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ﴾
 ۳) خالقیت - محبت - ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ - ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾
 ۴) ربوبیت - محبت - ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ - ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾

۱۶۳۴- پیام آیه شریفه ﴿قُلْ أَعْلَمُ بِمَا اللَّهُ ابْتِغَىٰ رِثًا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾ همان تأثیرگذاری انسان در فاعلیت‌ها و اعلان توحید در می‌باشد.

- ۱) قبول - به صورت مستقل - ولایت
 ۲) رد - به صورت مستقل - ولایت
 ۳) رد - نه به صورت مستقل - ربوبیت
 ۴) قبول - نه به صورت مستقل - ربوبیت

۱۶۳۵- از دقت در کدام مورد، به ترتیب توحید در ولایت و توحید در ربوبیت، مفهوم می‌گردد؟

- ۱) ﴿وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ - ﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ و ﴿لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾
 ۲) ﴿وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدٌ﴾ - ﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ و ﴿لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾
 ۳) ﴿وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدٌ﴾ - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾
 ۴) ﴿وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾

۱۶۳۶- از دقت در کدام آیه، مفهوم توحید در ربوبیت به دست می‌آید؟

- ۱) ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾
 ۲) ﴿مَا لِهَمٍ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
 ۳) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
 ۴) ﴿قُلْ أَعْلَمُ بِمَا اللَّهُ ابْتِغَىٰ رِثًا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾

۱۶۳۷- اسماء الهی «رب» و «احد» به ترتیب مبین کدام‌یک از مفاهیم پیرامون توحید هستند؟

- ۱) ربوبی - اصل توحید
 ۲) اصل توحید - ربوبی
 ۳) ربوبی - ربوبی
 ۴) اصل توحید - اصل توحید

۱۶۳۸- با توجه به آیه شریفه ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ مفهوم می‌گردد که مالکیت انسان در مالکیت خداوند است، یعنی

- ۱) طول - همان چیزی که یک انسان مالک آن است در همان حال خداوند نیز مالک می‌باشد
 ۲) عرض - همان چیزی که یک انسان مالک آن است در همان حال خداوند نیز مالک می‌باشد
 ۳) طول - مالک اصلی و حقیقی خداوند است و مالکیت انسان و خدا بر یک چیز، یک مالکیت اشتراکی است
 ۴) عرض - مالک اصلی و حقیقی خداوند است و مالکیت انسان و خدا بر یک چیز، یک مالکیت اشتراکی است

۱۶۳۹- تصور استقلال در فاعلیت مخلوقات، منجر به شرک می شود و فهم درست ارتباط طولی در پدیده‌ها عین توحید است. (هنر ۸۷)

(۱) ربوبی - عبادی (۲) در خالقیت - ربوبی (۳) ربوبی - ربوبی (۴) در خالقیت - عبادی

۱۶۴۰- تمام موارد، بیانگر یگانه‌بودن خداوند است، به جز مورد:

(۱) ﴿و هو الواحد القهار﴾ - ﴿و لم یکن له کفواً احد﴾
 (۲) ﴿و هو الواحد القهار﴾ - ﴿ما لهم من دونه من ولی﴾
 (۳) ﴿و لم یکن له کفواً احد﴾ - ﴿قل هو الله احد﴾
 (۴) ﴿قل هو الله احد﴾ - ﴿و هو الواحد القهار﴾

(زبان ۸۷ با تغییر)

تالیفی

۱۶۴۱- در کلام امام علی (ع)، عزت و افتخار کافی برای ایشان به ترتیب چیست و آن امام معصوم (ع) چه چیزی را از خداوند خواستار شده است؟

(۱) بندگی خدا - پروردگاری خداوند - همه اعمال خود را بر مدار توحید قرار بدهد. (۲) پروردگاری خداوند - بندگی خدا - آن گونه باشد که خداوند دوست دارد.
 (۳) بندگی خدا - پروردگاری خداوند - آن گونه باشد که خداوند دوست دارد. (۴) پروردگاری خداوند - بندگی خدا - همه اعمال خود را بر مدار توحید قرار بدهد.
 ۱۶۴۲- حیات و معنابخشی به معارف و احکام دینی با که به معنای است، محقق می‌شود.

(۱) عبودیت - پرستش خدای یگانه (۲) توحید - معرفت به ذات حق (۳) عبودیت - اطاعت از معبود بی‌همتا (۴) توحید - اعتقاد به خدای یگانه

۱۶۴۳- با توجه به آیات قرآن کریم، کدام عبارت شریفه، در مذمت دیدگاه مشرکان در مورد تغییر در جهان و استفاده از آن است و کدام مرتبه از شرک را نشان می‌دهد؟

(۱) ﴿ام جعلوا لله شرکاء خلقوا کلثقه فتشابه الخلق علیهم﴾ - ولایت (۲) ﴿قل ا فاتخذتم من دونه اولیاء لا یملکون لأنفسهم نفعاً و لا ضرراً﴾ - ولایت
 (۳) ﴿ام جعلوا لله شرکاء خلقوا کلثقه فتشابه الخلق علیهم﴾ - مالکیت (۴) ﴿قل ا فاتخذتم من دونه اولیاء لا یملکون لأنفسهم نفعاً و لا ضرراً﴾ - مالکیت
 ۱۶۴۴- قرآن کریم چه دلیلی را برای عدم شایستگی بت‌های ساختگی به عنوان «رب» بیان می‌کند و برای این که در انتخاب صاحب‌اختیار خود دچار خطا نشویم، بهتر است چگونه عمل کنیم؟

(۱) ﴿فتشابه الخلق علیهم﴾ - قدرت الهی را در همه امور ببینیم و بدانیم که ولایت خداوند قابل واگذاری نیست.
 (۲) ﴿لا یملکون لأنفسهم نفعاً و لا ضرراً﴾ - چشم دل خود را بر روی حقایق باز کنیم تا نور الهی بر دل ما بتابد.
 (۳) ﴿فتشابه الخلق علیهم﴾ - چشم دل خود را بر روی حقایق باز کنیم تا نور الهی بر دل ما بتابد.
 (۴) ﴿لا یملکون لأنفسهم نفعاً و لا ضرراً﴾ - قدرت الهی را در همه امور ببینیم و بدانیم که ولایت خداوند قابل واگذاری نیست.

۱۶۴۵- عبارت قرآنی: ﴿قل من رب السماوات و الارض قل الله﴾ چه بعدی از مراتب توحید را نشان می‌دهد و چه استدلالی برای آن وجود دارد؟

(۱) خداوند، حق تصرف و تغییر در جهان را دارد - خالق، مالک و ولی جهان خداست.
 (۲) خداست که جهان را اداره می‌کند و به سوی مقصدش به پیش می‌برد - موجودات جهان به خداوند نیازمند و وابسته‌اند.
 (۳) خداست که جهان را اداره می‌کند و به سوی مقصدش به پیش می‌برد - خالق، مالک و ولی جهان خداست.
 (۴) خداوند، حق تصرف و تغییر در جهان را دارد - موجودات جهان به خداوند نیازمند و وابسته‌اند.

۱۶۴۶- اعتقاد به شرک در لزوماً شرک در را نیز به همراه خواهد داشت و عبارت ﴿ان الارض برئها عبادی الضالون﴾ تبیین‌کننده مفهوم خدا است.

(۱) خالقیت - مالکیت - مالکیت (۲) خالقیت - ربوبیت - خالقیت (۳) ولایت - ربوبیت - مالکیت (۴) ولایت - مالکیت - خالقیت

۱۶۴۷- این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان هستند یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده‌اند، به چه معنا است؟

(۱) هیچ‌یک از خدایان قدرت تدبیر ندارد - همه خدایان به یکدیگر نیازمند و محتاج‌اند.
 (۲) هر کدام از آن‌ها محدود و ناقص هستند - همه خدایان به یکدیگر نیازمند و محتاج‌اند.
 (۳) هر کدام از آن‌ها محدود و ناقص هستند - هر یک از خدایان کمالاتی را دارد که دیگری ندارد.
 (۴) هیچ‌یک از خدایان قدرت تدبیر ندارد - هر یک از خدایان کمالاتی را دارد که دیگری ندارد.

۱۶۴۸- اعتقاد به این که «علاوه بر خداوند و او، دیگری نیز هستند که صاحب‌اختیار جهان‌اند»، به معنای انحراف از توحید در است و فهم نادرست آن به می‌انجامد.

(۱) در کنار - ولایت - توسل صرف به اسباب مادی و حذف اسباب غیرمادی (۲) با وساطت - ولایت - توسل صرف به اسباب مادی و حذف اسباب غیرمادی
 (۳) در کنار - ربوبیت - شرک دانستن توسل به پیامبران و معصومین (ع) (۴) با وساطت - ربوبیت - شرک دانستن توسل به پیامبران و معصومین (ع)

۱۶۴۹- از این که روح مطهر رسول خدا (ص) پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری برساند، چه نتیجه‌ای گرفته می‌شود؟

(۱) مرز میان توحید و شرک، توسل به اسباب مادی و غیرمادی است.
 (۲) رابطه علیت میان پدیده‌های جهان، همیشه مستقیماً از طریق الهی انجام می‌شود.
 (۳) عقیده به توانایی اولیای دین در برآوردن حاجات انسان، موجب شرک در ربوبیت است.
 (۴) توسل‌جستن به امامان نمونه‌ای از رابطه علیت در امور معنوی است.

۱۶۵۰- با توجه به کدام استدلال، توحید در مالکیت را استنباط می‌کنیم و قرآن کریم در این رابطه چه می‌فرماید؟

(۱) هر کس که صاحب‌اختیار چیزی باشد، مالک آن نیز هست - ﴿و لا یشرک فی حکمه احداً﴾
 (۲) هر کس که چیزی را پدید می‌آورد، مالک آن است - ﴿و لله ما فی السماوات و ما فی الارض﴾
 (۳) هر کس که صاحب‌اختیار چیزی باشد، مالک آن نیز هست - ﴿و لله ما فی السماوات و ما فی الارض﴾
 (۴) هر کس که چیزی را پدید می‌آورد، مالک آن است - ﴿و لا یشرک فی حکمه احداً﴾

۱۶۵۱- مالکیت انحصاری خداوند متعال بر عالم، چه ضرورتی را ایجاد می کند و بی اعتقادی به آن به چه معناست؟

- (۱) ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ - شرک در خالقیت
 (۲) ﴿مَا لِهَمٍ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ - شرک در ربوبیت
 (۳) ﴿مَا لِهَمٍ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ - شرک در ولایت
 (۴) ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ - شرک در مالکیت

۱۶۵۲- «سردرگمی میان معبود راستین و معبودان دروغین» و «قبول یک مبدأ» برای جهان به ترتیب از کدام بخش آیه شریفه ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَتَأْتِخْتَمُونَ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا... أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقِ عَلَيْهِمْ قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ به دست می آید؟

- (۱) ﴿قُلْ أَتَأْتِخْتَمُونَ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ - ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾
 (۲) ﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقِ عَلَيْهِمْ﴾ - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾
 (۳) ﴿قُلْ أَتَأْتِخْتَمُونَ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ - ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾
 (۴) ﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقِ عَلَيْهِمْ﴾ - ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾

۱۶۵۳- گفتن جمله ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ از آغاز رسالت نبی اکرم ﷺ برای مسلمانان چه ثمره‌ای در پی دارد؟

- (۱) همه انسان‌ها را با یکدیگر برابر می کند و هیچ فردی بر فرد دیگر برتری نداشته و تبعیض‌ها لغو می گردد.
 (۲) تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می گردد.
 (۳) امکان رشد و تعالی را برای جامعه فراهم می کند و انسان‌ها موظف به تأمین حقوق فرد مسلمان هستند.
 (۴) جامعه به سوی وحدت و هماهنگی پیش می رود و تمام ارکان جامعه رنگ توحید به خود می گیرد.

۱۶۵۴- در قرآن کریم، سوره رعد آن گاه که مشرکان برای خدا شریک‌هایی قرار دادند که آن شرک‌ها مثل خداوند تعالی مخلوقات را می آفریند، چه پاسخی می شنوند؟

- (۱) ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ﴾
 (۲) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
 (۳) ﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ ابْتِغَاءَ وَجْهِهِ وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾
 (۴) ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾

۱۶۵۵- قرآن کریم با توجه به رابطه علیت میان پدیده‌ها با مسأله اسباب و واسطه‌ها و استمداد از آن‌ها چه برخوردی نموده و این مطلب، ناظر بر کدام بعد توحید است؟

- (۱) نیازها و درخواست‌های خود را از طریق اسباب و وسائط خود یعنی پیامبر اکرم و اولیای الهی با خداوند طرح کنند - ولایت
 (۲) همه روابط میان پدیده‌های جهان توسط خود خداوند طراحی شده و به اذن و اراده او صورت می گیرد - ربوبیت
 (۳) همه روابط میان پدیده‌های جهان توسط خود خداوند طراحی شده و به اذن و اراده او صورت می گیرد - ربوبیت
 (۴) نیازها و درخواست‌های خود را از طریق اسباب و وسائط خود یعنی پیامبر اکرم و اولیای الهی با خداوند طرح کنند - ربوبیت

۱۶۵۶- ثمره تفکر، گرفتار آمدن به شرک در و بازتاب برداشت نادرست آن، است.

- (۱) رشد زراعت محصول مستقیم خداست - ربوبیت - ظاهربینی و قشری‌گری
 (۲) غیر خدا به طور مستقل موجب شفاعت می گردد - ربوبیت - رشد جریان تکفیری
 (۳) رشد زراعت محصول مستقیم خداست - مالکیت - رشد جریان تکفیری
 (۴) غیر خدا به طور مستقل موجب شفاعت می گردد - مالکیت - ظاهربینی و قشری‌گری

۱۶۵۷- اگر خداوند، خود را تنها ولی و سرپرست جهان معرفی نموده، چگونه به انسان‌های دیگر ولایت داده است و آن‌ها در این زمینه چه نقشی بر عهده دارند؟

- (۱) مخلوقات به اذن و اجازه او می توانند در جهان تصرف کنند - واسطه ولایت و رساننده فرمان‌های الهی
 (۲) ولایت خود را به اولیا و پیامبران الهی واگذار نموده تا سرپرست مؤمنان باشند - واسطه ولایت و رساننده فرمان‌های الهی
 (۳) مخلوقات به اذن و اجازه او می توانند در جهان تصرف کنند - مسیر و مجرای ولایت واسطه‌ها بر انسان‌ها
 (۴) ولایت خود را به اولیا و پیامبران الهی واگذار نموده تا سرپرست مؤمنان باشند - مسیر و مجرای ولایت واسطه‌ها بر انسان‌ها

۱۶۵۸- سخن: «پدیدآورنده هر چیزی، صاحب آن نیز هست»، در تفسیر کدام آیه شریفه بیان شده است و ثمره پذیرش کدام مرتبه از توحید است؟

- (۱) ﴿لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ - خالقیت
 (۲) ﴿لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ - ولایت
 (۳) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ - خالقیت
 (۴) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ - ولایت

۱۶۵۹- نشناختن رابطه علیت میان اسباب غیرمادی چه اثری در ایمان انسان به توحید دارد و کدام گروه به این مسأله گرفتار شده‌اند؟

- (۱) شرک‌انگاشتن توسل به پیامبران و معصومین عليهم السلام - تکفیری‌ها
 (۲) کافر دانستن واسطه‌ها و اسباب معنوی - وهابیت
 (۳) شرک‌انگاشتن توسل به پیامبران و معصومین عليهم السلام - وهابیت
 (۴) کافر دانستن واسطه‌ها و اسباب معنوی - تکفیری‌ها

۱۶۶۰- دیدگاه درست باغبان نسبت به کشت و زراعت خود «در مقایسه با دیگران» و در رابطه با «خدا» به ترتیب چگونه است؟

- (۱) حاصل دسترنج خود دانستن زراعت - زراعت و پرورش گیاه براساس تدبیر و قدرت پرورش خود در کنار خدا
 (۲) نقش‌داشتن سایر عوامل در کنار زراعت - زراعت و پرورش گیاه براساس تدبیر خدا و قدرت پرورش خود در کنار خدا
 (۳) حاصل دسترنج خود دانستن زراعت - رشد گیاه براساس استعدادی که خدا در آن قرار داده و توان خود از خدا
 (۴) نقش‌داشتن سایر عوامل در کنار زراعت - رشد گیاه براساس استعدادی که خدا در آن قرار داده و توان خود از خدا

۱۶۶۱- با توجه به آیه شریفه: ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَتَأْتِخْتَمُونَ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالبَصِيرُ... موضوع نهایی مورد اخبار در آن و نخستین مرتبه شرک بت پرستان، شرک در است.

- (۱) خالقیت و یکتایی خداوند - خالقیت (۲) خالقیت و یکتایی خداوند - ولایت (۳) ربوبیت و تدبیر الهی - ولایت (۴) ربوبیت و تدبیر الهی - خالقیت



۱۶۶۲- شریک و همتا نداشتن در کار آفرینش و حق تغییر و استفاده داشتن به ترتیب، مرتبط با توحید در و است که آیه شریفه
 علت دومین مورد است.

(۱) خالقیت - ربوبیت - ﴿و لله ما فی السموات و ما فی الأرض﴾
 (۲) مالکیت - ربوبیت - ﴿و لا یشرک فی کلمه احدا﴾

(۳) مالکیت - ولایت - ﴿و لا یشرک فی حکمه احدا﴾
 (۴) خالقیت - ولایت - ﴿و لله ما فی السموات و ما فی الأرض﴾

۱۶۶۳- با توجه به آیه شریفه ﴿قل من رب السموات و الارض قل الله قل ا فاتخذتم من دونه اولیاء...﴾ مبنای ربوبیت چیست و انتخاب درست یا نادرست، انسان را موصوف به چه وصفی می کند؟

(۱) اختیار سود و زیان داشتن - نابینا و بینا
 (۲) اختیار سود و زیان داشتن - شنوا و کر

(۳) اعطای قدرت و مالکیت - شنوا و کر
 (۴) اعطای قدرت و مالکیت - نابینا و بینا

۱۶۶۴- کدام یک از دلایل زیر، مردود بودن اعتقاد به شرک توسط جریان فکری خشک و غیرعقلانی که طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای این که خدا انسان را ببخشد را اعلام می دارد؟

(۱) در امور معنوی، علت های معنوی سبب رسیدن به هدف می شود - روابط معنوی توسط خود خداوند طراحی شده و به اذن و اراده او صورت می گیرد.

(۲) خداوند رابطه علیت را میان پدیده های جهان حاکم کرده است - عقیده به توانایی اسباب وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن ها بدانیم.

(۳) در امور معنوی، علت های معنوی سبب رسیدن به هدف می شود - عقیده به توانایی اسباب وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن ها بدانیم.

(۴) خداوند رابطه علیت را میان پدیده های جهان حاکم کرده است - روابط معنوی توسط خود خداوند طراحی شده و به اذن و اراده او صورت می گیرد.

۱۶۶۵- قائل بودن به حساب جداگانه برای مخلوقات در اداره جهان، از مصادیق شرک در است و گرفتاری به شرک در نتیجه بلا فصل شرک است.

(۱) ولایت - خالقیت - مالکیت (۲) ولایت - مالکیت - خالقیت (۳) ربوبیت - مالکیت - خالقیت (۴) ربوبیت - خالقیت - مالکیت

۱۶۶۶- پیامد چندخدایی، است و با توجه به این استدلال باطل می گردد که

(۱) محدودیت و نقص - هر یک نقشی را بر عهده دارد که دیگری نیز می تواند انجام دهد

(۲) تکثر و تعدد - هر یک نقشی را بر عهده دارد که دیگری نیز می تواند انجام دهد

(۳) تکثر و تعدد - فاقد کمالات مشابه و عین یکدیگر نیستند

(۴) محدودیت و نقص - فاقد کمالات مشابه و عین یکدیگر نیستند

۱۶۶۷- نقطه مقابل شرک در ربوبیت بدان معناست که:

(۱) کسی در کنار ربوبیت الهی، برای خود یا سایر مخلوقات قدرت تدبیر قائل باشد.

(۲) توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان را از خود آن ها بدانیم.

(۳) خداوند، جهان را اداره می کند و به سوی مقصدی که برایش معین فرموده، به پیش می برد.

(۴) باغبان و تدبیرش، همه در عرض خدا و تحت تدبیر الهی است و پرورش دهنده اصلی خداست.

۱۶۶۸- آیه شریفه ﴿قل ا غیر الله ابغی رباً و هو رب کل شیء﴾ با کدام آیه از نظر مفهومی تناسب دارد؟

(۱) ﴿یا ایها الذین امنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم﴾ (۲) ﴿و من آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا الیها﴾

(۳) ﴿و ما خلقنا السموات و الارض و ما بینهما لالعین﴾ (۴) ﴿و السماء بنیناها باید و انا لموسعون﴾

۱۶۶۹- این که مسلمانان پس از رحلت پیامبر خدا کنار قبر ایشان می رفتند یا از دور درخواست خود را مطرح می کردند، بطلان کدام تفکر انحرافی را نشان می دهد؟

(۱) طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای این که خدا انسان را ببخشد، شرک است.

(۲) استفاده از اسباب و واسطه ها به معنای نفی رابطه علیت و تدبیر الهی است.

(۳) غیر از خداوند، مخلوقات نمی توانند در جهان تغییر و تصرفی نمایند.

(۴) اثر شفا بخشی دارو از خداوند است اما اثر دعا و صدقه به اراده الهی است، نه اولیای دین.

۱۶۷۰- آیه شریفه ﴿قل ا غیر الله ابغی رباً﴾ بر کدام مفهوم توحید تأکید می کند و کدام مورد، مصداقی بر این مفهوم است؟

(۱) مخلوقات، جز به اذن و اجازه خداوند نمی توانند در جهان تصرف کنند - ﴿و الله هو الغنی الحمید﴾

(۲) خداوند جهان را اداره می کند و به سوی مقصدی که برایش معین فرموده، به پیش می برد - ﴿انا هدیناه السبیل﴾

(۳) مخلوقات، جز به اذن و اجازه خداوند نمی توانند در جهان تصرف کنند - ﴿انا هدیناه السبیل﴾

(۴) خداوند جهان را اداره می کند و به سوی مقصدی که برایش معین فرموده، به پیش می برد - ﴿و الله هو الغنی الحمید﴾

۱۶۷۱- مفهوم آیه شریفه ﴿قل من رب السموات و الارض قل الله قل ا فاتخذتم من دونه اولیاء لا یملکون لأنفسهم نفعا و لا ضرراً﴾ به ترتیب مبین کدام نوع توحید و کدام نوع شرک است؟

(۱) ربوبیت - مالکیت (۲) ولایت - مالکیت (۳) ربوبیت - ولایت (۴) ولایت - ولایت

۱۶۷۲- از دقت در کدام آیه به بازتاب و نتیجه توحید در خالقیت، مالکیت و ولایت پی می بریم؟

(۱) ﴿قل هو الله احد * الله الصمد﴾ (۲) ﴿ما لهم من دونه من ولی و لا یشرک فی حکمه احدا﴾

(۳) ﴿و لله ما فی السموات و ما فی الأرض﴾ (۴) ﴿قل ا غیر الله ابغی رباً و هو رب کل شیء﴾

۱۶۷۳- هر یک از آیات ﴿قل من رب السموات و الارض قل الله﴾ و ﴿کل یوم هو فی شأن﴾ به ترتیب تأکیدی بر کدام آیات می باشد؟

(۱) ﴿ان الله یمسک السموات و الارض ان تزولا﴾ - ﴿و لا یشرک فی حکمه احدا﴾ (۲) ﴿قل الله خالق کل شیء و هو الواحد القهار﴾ - ﴿و لا یشرک فی حکمه احدا﴾

(۳) ﴿ان الله یمسک السموات و الارض ان تزولا﴾ - ﴿قل ا غیر الله ابغی رباً﴾ (۴) ﴿قل الله خالق کل شیء و هو الواحد القهار﴾ - ﴿قل ا غیر الله ابغی رباً﴾